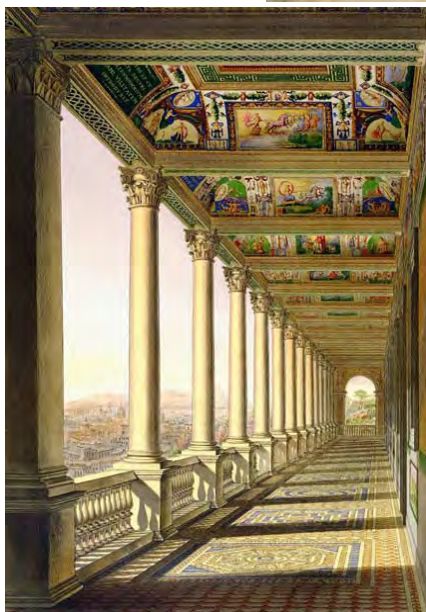

Laura-Constanța Marinescu • Mihaela Nițu • Nicoleta-Sonia Ionică • Adina Grigore

EDUCAȚIE PLASTICĂ

Manual pentru clasa a VII-a

CUPRINS

Instrucțiuni de utilizare a manualului digital	4
Competențe generale și competențe specifice	5
Recapitulare inițială – Evaluare inițială	6

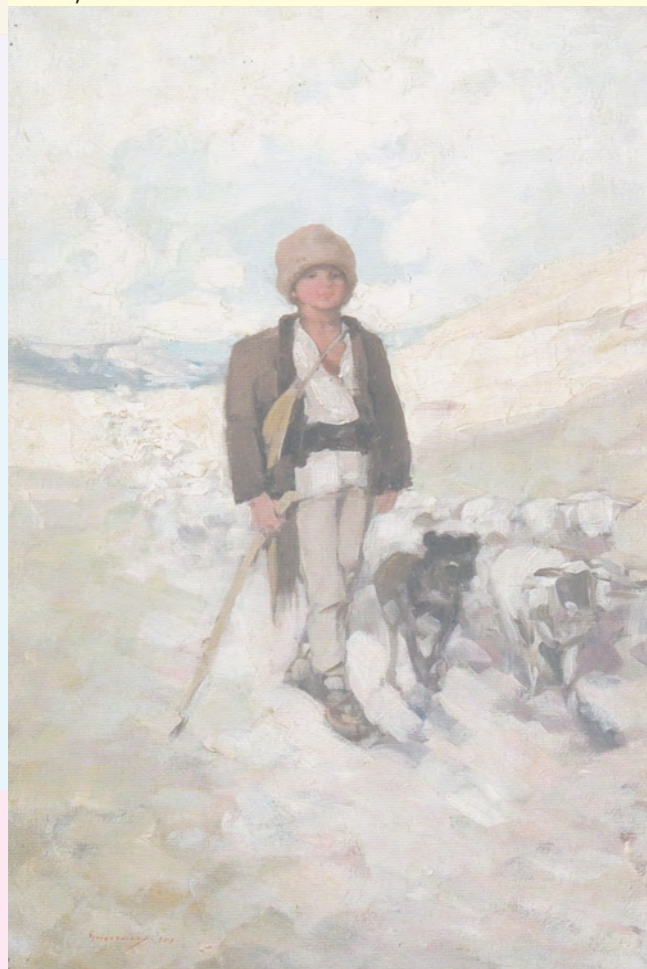
I. LIMBAJUL PLASTIC	7
1. Perspectiva – noțiuni introductive și istoric	8
2. Redarea în perspectivă a liniei, a suprafeței și a volumului	10
3. Studiul după natură – Natură statică	12
4. Studiul după natură – Peisaj	16
5. Modularea formelor și texturilor prin valoare	18
6. Efectul spațial al culorilor	20
7. Recapitulare	23
8. Evaluare	24

II. TEHNICI SPECIFICE ARTELOR PLASTICE	25
1. Valorație – creion	26
2. Valorație – cărbune	28
3. Recapitulare	29
4. Evaluare – Investigație	30

III. COMPOZIȚIA PLASTICĂ	31
1. Compoziția plastică cu mai multe centre de interes – compoziția statică și compoziția dinamică	32
1.1. Compoziția statică	35
1.2. Compoziția dinamică	37
2. Compoziția decorativă. Stilizarea	39
3. Principii decorative	45
3.1. Simetria. Repetiția. Alternanța	45
3.2. Jocul de fond	48
4. Artă în vestimentație	49
5. Recapitulare	49
6. Evaluare	50

IV. PROIECTE ȘI EVENIMENTE	51
1. Portofoliu de documentare	52
2. Recapitulare	53
3. Evaluare – Proiect	54

V. NOȚIUNI DE CULTURĂ ARTISTICĂ – Privire de ansamblu asupra istoriei artei de pe teritoriul României – periodizare pe milenii și secole	55
1. Preistoria și Antichitatea	56
2. Epoca Medievală	60
3. Renașterea	63
4. Barocul	64
5. Stilul brâncovenesc	65
6. Artă în secolul al XIX-lea	66
7. Artă în secolul al XX-lea	70
8. Recapitulare	76
9. Evaluare	77
Recapitulare finală	78
Evaluare finală	79
Dicționar	80

Competențe generale și competențe specifice

1 Receptarea cu sensibilitate și spirit critic a mesajelor artistic - vizuale în scopul formării culturii artistice de bază

- 1.1. Interpretarea de mesaje și semnificații transmise prin limbaj artistic în cazul artelor decorative
- 1.2. Analizarea valențelor expresive ale limbajului plastic în compoziții diverse
- 1.3 Recunoașterea unor forme de comunicare artistică, plastică și decorativă, pe teritoriul României

2 Utilizarea de instrumente și tehnici variate specifice artelor vizuale plastice și decorative

- 2.1. Utilizarea limbajului plastic, a tehnicilor și instrumentelor variate în cadrul studiului după natură și/ sau compoziției
- 2.2. Valorificarea valențelor expresive ale limbajului plastic în studiul după natură și/ sau compoziției

3 Exprimarea ideilor, sentimentelor și a mesajelor, utilizând limbajul artistic - vizual în contexte variate

- 3.1. Explorarea unor modalități noi de exprimare a ideilor, sentimentelor și mesajelor prin compoziții plastice
- 3.2. Conceperea de produse artistice creative, originale și funcționale, în cadrul unor evenimente la nivel local sau la nivel de comunitate

Portofoliul constă într-o mapă în care se vor atașa toate lucrările realizate pe parcursul anului școlar. Conținutul portofoliului va fi evaluat de către cadrul didactic, în funcție de următoarele criterii: respectarea cerinței, originalitatea și aspectul general. Rezultatele obținute vor fi analizate și apreciate și de către colegi și părinți.

Activitatea și comportamentul tău din cadrul orelor de educație plastică vor fi observate sistematic de către profesor și consemnate în **Fișa de observare sistematică a activității și a comportamentului elevului**. Aceasta constituie o modalitate de evaluare a implicării tale în activități.

Fișa de observare sistematică a activității și a comportamentului elevului (model orientativ) va fi utilizată de către cadrul didactic pe parcursul întregului an școlar.

	Caracteristici/ comportamente	DA	NU
1. Atitudinea elevului față de sarcinile de lucru			
	A colaborat cu ceilalți colegi.		
	A solicitat ajutor la nevoie.		
	A finalizat activitatea.		
2. Asumarea responsabilităților în realizarea sarcinilor de lucru			
	A avut spirit de inițiativă.		
	A respectat regulile pentru îndeplinirea sarcinilor.		
3. Corectitudinea realizării sarcinilor			
	A pus în aplicare achizițiile anterioare.		
	A remediat problemele/ dificultățile apărute.		
	A îndeplinit corect sarcinile.		
4. Progresul realizat			

Recapitulare inițială

1. Privește tabloul și realizează o analiză a operei artistice, pornind de la termenii-cheie.

- Titlul operei de artă
- Numele artistului
- Perioada realizării operei de artă
- Mesajul transmis
- Materialele de lucru folosite
- Tehnica de lucru folosită
- Elementele de limbaj plastic
- Stilul artistului
- Compoziția plastică

Explozia stelară

2. Pe o suprafață în formă de pătrat cu latura de 20 cm, realizează un fond decorativ din pete, folosind culorile specifice anotimpului vara și tehnica suprapunerii culorilor.

Evaluare inițială

1. Realizează corespondența.

contrast cald-rece

dominantă cromatică

dominantă complementară

contrast clarobscur

2. Răspunde cu adevărat (A) sau fals (F) la următoarele afirmații.

- Pata valorată cromatică se obține prin degradeuri din alb și negru.
- Linia valorată pune în evidență întunericul și umbra.
- Linia modulată are aceeași grosime pe toată lungimea ei.
- Hașurarea se realizează cu ajutorul pensulei.
- Contrastele de valoare se obțin prin alăturarea de alb și negru.

Barem de notare

1. $0,5 \times 3 = 1,5p$

2. $0,5 \times 5 = 2,5p$

3. $1 \times 5 = 5p$

Oficiu 1p

Total 10 puncte

3. Realizează o schiță în creion, în care să reprezinti un personaj imaginar. Colorează personajul, folosind culorile dintr-o gamă cromatică rece sau caldă, pentru a exprima tipul de personaj ales (pozitiv sau negativ). Vei avea în vedere următoarele criterii:

- respectarea temei;
- gama cromatică;

- contrastul cald-rece;
- expresivitatea liniei;

e. originalitatea.

I. LIMBAJUL PLASTIC

1. Perspectiva-noțiuni introductive
2. Redarea în perspectivă a liniei, a suprafeței și a volumului
3. Studiul după natură- Natură statică
4. Studiul după natură- Peisaj
5. Modularea formelor și texturilor prin valoare
6. Efectul spațial al culorilor
7. Recapitulare
8. Evaluare

1. Perspectiva - noțiuni introductive și istoric

Fig. 1 Biserica San Lorenzo (interior)
Arhitect Filippo Brunelleschi, Florența

Fig. 2 Pieter Jansz. Saenredam
Interiorul bisericii Sfântul Cunera din Rhenen

Fig. 3 Pietro Perugino
Predarea cheilor Sfântului Petru

Limbajul plastic (punctul, linia, forma, culoarea, valoarea) ajută la redarea unui aspect al realității, care presupune a observa și a reprezenta natura. Aceasta poate fi percepută în mod diferit, în funcție de anotimp, de starea vremii, de locul din care este privită etc.

Perspectiva este o metodă rațională de redare a unui spațiu tridimensional, a unor corpuri cu trei dimensiuni (lungime, lățime și adâncime) într-un spațiu bidimensional (foaie de hârtie sau pânză).

Redarea în perspectivă a realității i-a preocupat pe artiști încă din Antichitate, odată cu apariția geometriei și a opticii. În Grecia Antică efectul de perspectivă era reprezentat intuitiv pe scenele teatrelor. Apare, astfel, **perspectiva scenografică**.

În perioada Evului Mediu, interesul pentru redarea perspectivei în pictură s-a diminuat, artiștii fiind preocupați de aspectele spirituale și decorative. Mărimea personajelor era stabilită în funcție de importanța și de statutul lor, iar culorile erau individualizate, creându-se astfel o **perspectivă ierarhică**.

În perioada curentului renascentist (Fig. 2, Fig. 3, Fig. 4), perspectiva s-a dezvoltat în mod metodic, din nevoia de a reda cât mai concret realitatea,

Fig. 4 Rafael Sanzio
Școala din Atena (frescă)

de a crea iluzia adâncimii și a spațiului într-o lucrare de artă. Arhitectul Filippo Brunelleschi (Fig. 6), de origine italiană, alături de Masaccio, Lorenzo Ghiberti și Donatello, a revoluționat arhitectura și arta, introducând în spațiul plastic *perspectiva liniară* (Fig. 7).

Curentul baroc a cultivat mișcarea și forța în artă, adresându-se mai mult inimii decât minții. Prin *metoda trompe-l'oeil* (a înșela ochiul, a induce în eroare), artiștii creează un spațiu abisal în care privitorul se simte impresionat (Fig. 5, Fig. 8).

Pictorii cubiști au folosit reprezentarea celor trei dimensiuni ale formelor în mod simultan, depășind logica tradițională a imaginii în perspectivă.

EXERSEAZĂ!

Realizează un peisaj (desen sau pictură), folosind un tip de perspectivă prezentat în textul lecției.

Fig. 5 Vincenzo Meucci, *Slavă sfinților florentini*

Fig. 6 Filippo Brunelleschi, *Biserica Santo Spirito*, Florența

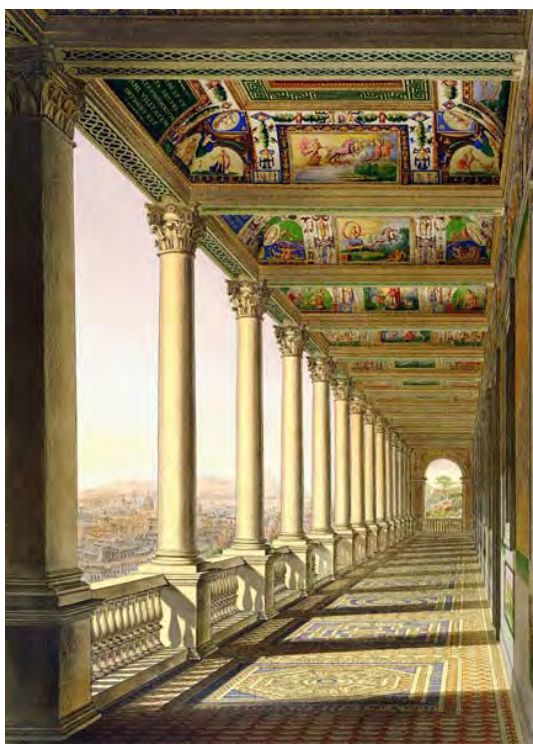

Fig. 7 Lewis Gruner, *Logia de la Vatican* (gravură)

Fig. 8 Jan Vermeer, *Alegoria picturii*

2. Redarea în perspectivă a liniei, a suprafeței și a volumului

Fig. 1 Paul Cézanne, Vedere din Estaque

Fig. 2 Jacob Van Ruisdael
Moara de vânt la Wijk bij Duurstede

prin orientarea liniilor, reducerea distanței și micșorarea obiectelor pe măsură ce acestea se apropie de linia orizontului.

• *punctul principal de vedere* este acea zonă spre care sunt orientați ochii privitorului, pentru ca întreg ansamblul compozițional să intre în câmpul său vizual.

Fig. 3 Vincent van Gogh, Peisaj cu femeie mergând

Redarea în perspectivă a liniei, a suprafeței și a volumului necesită observarea atentă a obiectelor, a ființelor, a mediului înconjurător și ilustrarea diferențelor de înfățișare, în funcție de distanța și de poziția lor în spațiu. Ea este esențială în crearea iluziei spațiului tridimensional pe o suprafață bidimensională (plană). Aceste deformări aparente ale spațiului se supun unor reguli perspectivele precise și au la bază următoarele elemente (Fig. 4):

• *linia orizontului* (unde cerul pare că se întâlnește cu pământul) există în orice tablou în care artistul își propune să deseneze sau să picteze ființe, peisaje sau obiecte în spațiu. Se reprezintă printr-o linie orizontală la nivelul ochilor și se poziționează în funcție de înălțimea la care se află privitorul (Fig. 2).

• *spațiul aerian* este cuprins între linia orizontului și marginea de sus a tabloului. Acesta reprezintă, de regulă, cerul sau spațiul ambiental superior (Fig. 1).

• *spațiul terestru* este cuprins între linia orizontului și marginea de jos a tabloului. Aici sunt reprezentate forme de relief, drumuri, case, ființe, obiecte etc. (Fig. 3).

• *liniile de fugă* se îndreaptă către punctul principal de vedere și ajută la redarea adâncimii,

prin orientarea liniilor, reducerea distanței și micșorarea obiectelor pe măsură ce acestea se apropie de linia orizontului.

• *punctul principal de vedere* este acea zonă spre care sunt orientați ochii privitorului, pentru ca întreg ansamblul compozițional să intre în câmpul său vizual.

Fig. 4 Elemente de construcție a perspectivei

Punctul de fugă și punctele laterale de fugă sunt repere de distanță care se găsesc întotdeauna pe linia orizontului, rezultate în urma intersecției cu liniile de fugă.

În funcție de unghiul din care este percepută imaginea, perspectiva poate fi: **liniară frontală** și **liniară unghiulară** (Fig. 6, Fig. 7).

Perspectiva liniară frontală se referă la crearea unei imagini realiste și se realizează prin micșorarea obiectelor, pe măsură ce acestea se depărtează de privitor (Fig. 9).

Perspectiva liniară unghiulară se referă la crearea iluziei de adâncime, prin poziționarea obiectelor dintr-un anumit unghi de vedere (Fig. 5).

Perspectiva aeriană (perspectiva atmosferică) este un tip de perspectivă ce redă spațiul prin culoare și claritate (Fig. 2).

Cu cât suntem mai departe sau deasupra obiectelor observate, cu atât claritatea se estompează și se pierde treptat. Astfel, culorile se sting și se răcesc în adâncime, iar tonurile închise se deschid.

Perspectiva cromatică se regăsește în perspectiva aeriană și acordă un rol preponderent luminii. Astfel, în redarea spațiului, planul îndepărtat va avea întotdeauna tonuri reci și deschise, iar cel apropiat, tonuri calde și vii. Metoda de redare a volumului și adâncimii este introdusă de pictorul impresionist Paul Cézanne, folosind valorile termice ale culorilor: umbra închisă, prin culori reci și lumina deschisă, prin culori calde (Fig. 1).

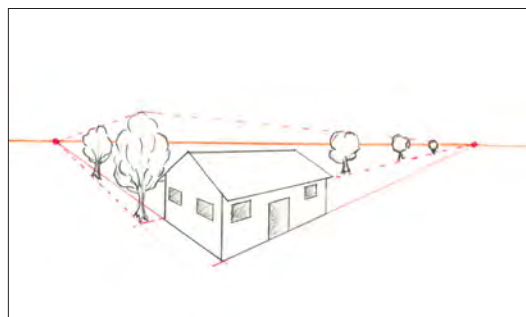

Fig. 5 Reprezentări în perspectivă

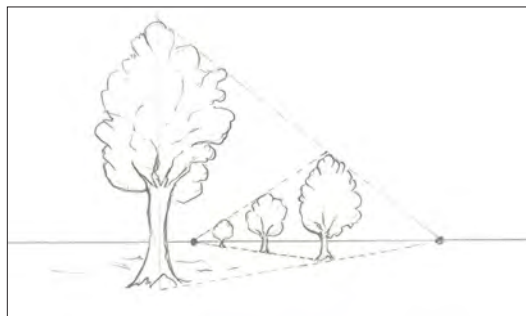

Fig. 6 Reprezentări în perspectivă

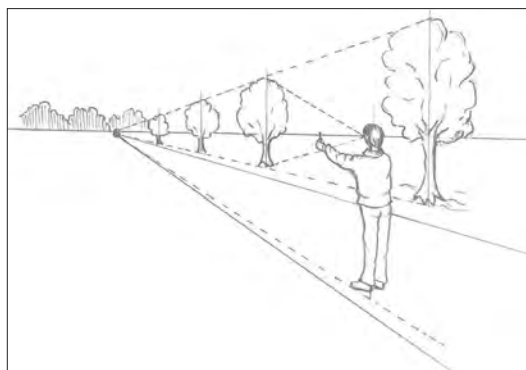

Fig. 7 Reprezentări în perspectivă

EXERSEAZĂ!

Analizează Fig. 8. Identifică linia orizontului. Precizează tipul de perspectivă folosit de artist.

Fig. 8 Alfred Sisley, Sena la Argenteuil

Fig. 9 Meindert Hobbema, Aleea de la Middelharnis

3. Studiul după natură - Natură statică

Fig. 1 Caravaggio
Coș cu fructe

Fig. 2 Ambrosius Bosschaert
Laleaua-Natură statică cu flori

Fig. 3 Theodor Aman
Natură statică cu căpșuni

Fig. 4 Gheorghe Petrașcu
Natură statică cu mere

Natura statică sau **natura moartă (neînsuflețită)** este un gen al artelor plastice, prin care se reprezintă grafic sau pictural un element din natură, un obiect sau un ansamblu de obiecte și elemente din natură, așezate pe un suport. Acesta presupune așezarea elementelor (flori, fructe, legume etc.), a obiectelor (cărți, vase, draperii, instrumente diverse etc.) și compunerea lor într-un spațiu plastic, bidimensional, ținându-se cont de paginație, construcție, finisare prin **valorație** sau **culoare**.

Natura statică apare în secolele al XVI-lea – al XVII-lea, prin artiști precum Caravaggio (Fig. 1) în Italia sau măștri ai școlii clasice de pictură flamandă și pictură daneză (Jan Brueghel cel Bătrân, Clara Peeters, Ambrosius Bosschaert, Willem Kalf) (Fig. 2). Compozițiile reprezintă aranjamente luxuriante, mese îmbelșugate, flori în vază sau pe masă, elemente și obiecte cu forme și texturi diferite, studiate în detaliu (Fig. 3, Fig. 4).

Reprezentarea unei naturi statice începe cu compunerea în pagină a obiectelor neînsuflețite, adesea dispuse pe o masă într-un spațiu amenajat, în atelier sau în sala de clasă.

Într-o compoziție se urmărește aranjarea logică și spațială a elementelor în plan orizontal sau vertical, căutându-se armonia și echilibrul, în funcție de formă, mărime, tonuri cromatice, umbră și lumină, vizibilitate și claritate.

Pentru a crea un efect clarobscur, se recomandă o sursă de lumină naturală sau artificială, cu o proiecție laterală. Cu ajutorul ei, se poate evidenția textura suprafețelor, detaliile și tonurile gradate de umbră și lumină.

Observarea atentă a suprafețelor oferă posibilitatea de a crea efecte deosebite, atât în desen cât și în pictură, prin redarea detaliilor fine, precum textura sau transparența. Pentru un plus de interes și de expresivitate, artiștii utilizează o varietate de culori. În funcție de scopul urmărit, alegerea acestora poate crea armonie sau contrast.

De-a lungul timpului, artiștii au experimentat tehnici și au abordat natura statică, pornind de la stiluri realiste și până la stiluri abstracte sau expresioniste, dând diverse semnificații simbolice sau alegorice obiectelor (trăsături, stări, aspecte ale vieții etc.).

Recomandări privind studiul după natură Desen și pictură

- Pentru studiul în desen se pot utiliza mai multe tipuri de instrumente: creioane grafice cu tonuri variate, cărbune, tuș, grafit etc. Hârtia, suportul de lucru, trebuie să fie destinată tipului de reprezentare.

- Pentru a reprezenta corect o natură statică, prima preocupare este poziționarea hârtiei (pe orizontală sau pe verticală). Se recomandă folosirea unui cadru de carton, a unui vizor care ajută la așezarea în pagină și la stabilirea perspectivei.

- Elementele se reprezintă pe planșă central, grupat, folosindu-se scheme clasice (pătrat, triunghi echilateral, dreptunghi etc.), în funcție de dominantă (orizontală sau verticală). În general, obiectele mai înalte sunt așezate în mijloc, după principiul schemei piramidale.

- Se delimitează planul orizontal pe care sunt așezate obiectele de cel vertical din spatele lor. Se urmărește trasarea fină cu creionul, pentru a stabili poziția fiecărui obiect, luând repere și comparând dimensiuni. Reprezentarea formelor se face geometrizat, simplificat, respectând proporțiile (de câte ori lățimea unui obiect intră în înălțime) (Fig. 5).

- În reprezentarea naturii statice se urmăresc echilibrul și stabilitatea. Liniile de construcție orizontale, verticale și axele de simetrie sunt importante. Corpurile rotunde sau cilindrice se construiesc în jurul unor axe de simetrie. Pentru o construcție corectă, formele se reprezintă în transparență, ca și cum toate laturile și muchiile ar fi vizibile. Astfel, se vor observa mai ușor liniile de fugă, care ajută la micșorarea progresivă în adâncime.

Valorația este un procedeu specific desenului, prin care se redă volumul obiectelor, cu ajutorul umbrelor și luminilor (Fig. 6, Fig. 7). O modalitate de valorație este

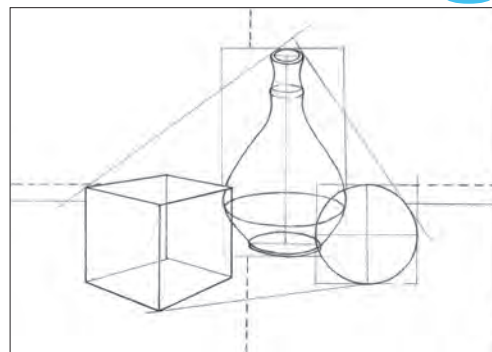

Fig. 5 Lucrare realizată de elev

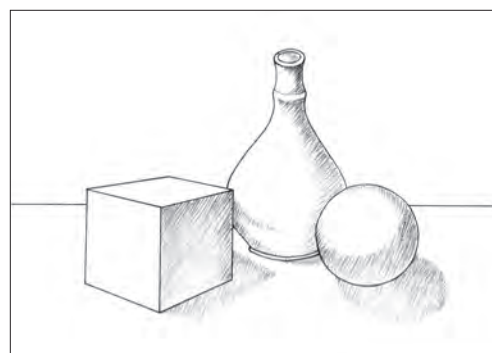

Fig. 6 Lucrare realizată de elev

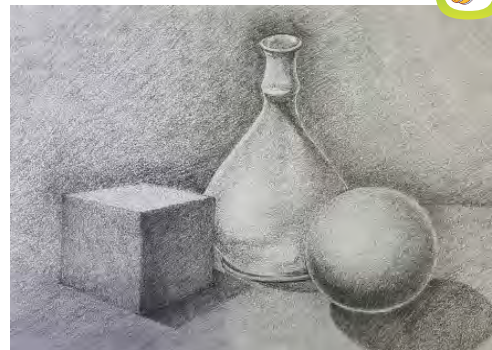

Fig. 7 Lucrare realizată de elev

Fig. 8 Nicolae Tonitza
Natura statică cu fructe

Fig. 9 Ștefan Luchian
Mere

Fig. 10 Lucrare realizată de elev

tehnica hașurii – trasarea de linii paralele sau întretăiate, formând o suprafață. Pentru redarea suprafețelor în mod expresiv, se urmărește contrastul clarobscur, adoptat de artiști atât în reprezentarea grafică, dar și în cea picturală. Efectul de volum se creează prin redarea treptată a tonurilor, revenind succesiv cu valori de la cele mai deschise până la cele mai închise.

Pictura în natura statică adaugă valoare desenului, oferind un nivel ridicat de expresivitate.

- Trecând prin toate etapele prezentate mai sus (paginare, schițarea obiectelor, stabilirea proporțiilor, construirea formelor), un ultim pas îl reprezintă redarea volumului prin culoare (Fig. 8, Fig. 9, Fig. 10). Acest lucru se poate realiza prin redarea valorilor deschise și închise, care stau la baza contrastului deschis-închis sau clarobscur.

- Dacă într-o compoziție se alege contrastul clarobscur **policrom**, trebuie avut în vedere faptul că acesta poate influența atmosfera și aspectul lucrării.

- De remarcat este faptul că unele culori, prin amestec, se pot modifica (dacă mărești cantitatea de negru, galbenul devine oliv) (Fig. 11).

- Se pot folosi culorile complementare sau contrastele, pentru a pune în evidență zonele de interes. Tonurile calde sugerează căldură și lumină,

Fig. 11 Ștefan Luchian, *Natură moartă*